

Mea culpa

»Jag bekänner inför dig, helige och rättfärdige Gud, att jag syndat med tankar, ord och gärningar»... »Genom min synd är jag skyldig till mer ont än jag själv förstår och har del i världens bortvändhet från dig»... (KHB 1986, Syndabekännelse alt. 1).

Med syndabekännelsens ord framställs synden som trefaldig: *den personliga synden*, den jag begått med tankar, ord och gärningar, *den kollektiva synden*, världens bortvändhet från Gud och *den okända synden*; »mer ont än jag själv förstår».

De gamla syndabekännelserna, Psaltarens 51:a psalm och Olaus Petris »Jag fattig, syndig människa», fokuserar på den personliga synden och är förknippade med syndamedvetande och ånger. Den kollektiva synden nämns inte och inte heller några okända synder.

Antroposofen Rudolf Steiner (1861–1925) försökte förena kristendom med gnosticism och österländskt reinkarnationstänkande. Följaktligen fick han problem med Kristi försoning. Vad var det egentligen som hände när Jesus dog på korset? Vad försonade han? Steiner fann lösningen i den *kollektiva* synden. Det var den Jesus försonade men inte min, din eller någon annans. Människans *karma* måste hon själv sona. Lina Sandells psalm »Förlåt mig alla synder, mig rena i ditt blod» (Sv. Ps. 190:2), kan sägas vara en motpol till antroposofisk försoningsteologi.

Om man fokuserar på den kollektiva synden och om den egna synden inte kan förlåtas blir det framförallt *de andra* som är syndare. Och att bekänna det onda jag inte känner till eller förstår, får lätt en karaktär av den extra hurrilen som det vanartiga barnet får: »har du inte hittat på något otyg än kommer du säkert snart att göra det».

I dag bekänns synden i några nyformulerade syndabekännelser (om den över huvud taget bekänns alls) som något diffust jag behöver renas från eller som »fel» jag gjort. Kantorn frågade prästen efter införandet av den senaste bekännelsen: »Om jag spelar fel på orgeln, har jag syndat då?»

Ordet moral betyder sed och att vara moralisk är att följa den gängse seden. Kollektivet avgör vad som är moral. I antikens Rom ansågs de kristna vara mycket omoraliska eftersom de inte underordnade sig imperiets religiösa föreställningar. I enhetskulturens tidevarv, när stat och kyrka gick hand i hand, blev det tvärtom. De som avvek från kyrkans tro och liv ansågs omoraliska. Med väckelserörelserna och de nyevangeliska strömningarna skapades nya moraliska påbud och listan över synderna blev lång.

Nu förändras åter »syndkatalogen», och gamla synder övergår till sin motsats. Homosexuella handlingar är ingen synd, däremot att vara »homofob». Att göra abort är ingen synd men att vara abortmotståndare. Att förneka Kristus är ingen synd men att vara »islamofob». Att ifrågasätta bibelordet är ingen synd men att vara »fundamentalist». Att vara kvinna är ingen synd men att vara man.

Sådana kollektiv som homofober, abortmotståndare, islamofober, fundamentalister och män är vår tids stora syndare, inte bara enligt samhällsmoralen utan också många gånger i den kyrkliga retoriken. Den infekterade debatten efter nyårsnattens övergrepp på kvinnor i Köln och Kalmar kom att handla om ifall det var kollektivet »invandrarungdomar» eller kollektivet »män» som var syndarna.

Ännu påtagligare är skuldbeläggandet av den kollektiva gruppen »miljösyndare». Till den hör vi i stort sett allihop. Som atombombshotet under kalla krigets dagar tycks världen idag helt förhäxad av miljöhotet. Vi går alla mot den slutliga undergången. Det är allas vår synd som åstadkommit detta. Men när botgöraren faller på knä för att bekänna sina synder blir det svårt att säga vad det är som hon ska bekänna. Att hon kör bil? Att hon åkt på charterresor, ätit kött, använt el som kommer från fossilt bränsle? Det är lätt att slippa undan med att tänka att de »riktiga» syndarna, de stora syndarna, finns i USA eller Kina eller i Tyskland där de bryter brunkol. Det kan inte den lilla människan göra mycket åt, men kanske stilla sucka över att »jag är skyldig till mer ont än jag själv förstår».

Naturkatastrofer, krig, pest och hungersnöd har ofta förklarats med att människan har syndat och att det inte finns någon annan möjlighet att undkomma än att göra bättring. Jordbävningen och tsunamin i Lissabon på Allhelgonadagen 1755 var fruktansvärd. Kyrkans företrädare, liksom statsmakterna, drog genast slutsatsen: detta har vi fått för våra synders skull.

Voltaire var en av de första att tvivla på denna förklaring. Han undrade om invånarna i Lissabon var större syndare än andra, och om de som bor i Paris ska bekänna lissabonbornas synder. Voltaire gav såväl statsapparaten som kyrkoetablissemangen en tankeställare: det är inte andras synder eller kollektivets synder vi ska bekänna utan våra egna.

Även om man ogärna talar om den egna personliga synden, är andras synder synnerligen intressanta, framför allt i politikens och i mediernas värld. En minister, som går före i bostadskön eller fackföreningspampar som lever rullan på medlemmarnas bekostnad, har inte mycket nåd att vänta. Ilskan över synden tycks inte handla så mycket om vad syndarna gjort – många skulle bli mycket glada över att få en bättre bostad eller att få delta i överdådiga fester – nej, den handlar mera om att det är orättvist; att inte jag, men pamparna, får förmåner på andras bekostnad. De påkomna syndarna avkrävs offentlig bekännelse, bön om förlåtelse och ånger och sedan skall de helst förvisas till skuggorna. Alltför lätt växer skadeglädjen när drevet går och syndaren förnedras.

Mitt i denna värld står Kristi kyrka. Bland hennes medlemmar finns ministrar och fackföreningspampar, homosexuella och abortmotståndare, miljöbovar och fundamentalister och alldeles vanliga män och kvinnor. Hennes uppgift är inte att döma syndarna och inte heller att göra upp listor på vilka synder som är störst. I stället skall hon förmedla Kristi försoning, det stora och ofattbara att jag är förlåten, och min synd är försonad. På knä inför vår Frälsare är inte andras synder viktiga, varken kollektivets eller medmänniskans. Bara mina. Förlåtelsen förmedlas inte av moral eller förnekelse. Den ger bara Gud.